

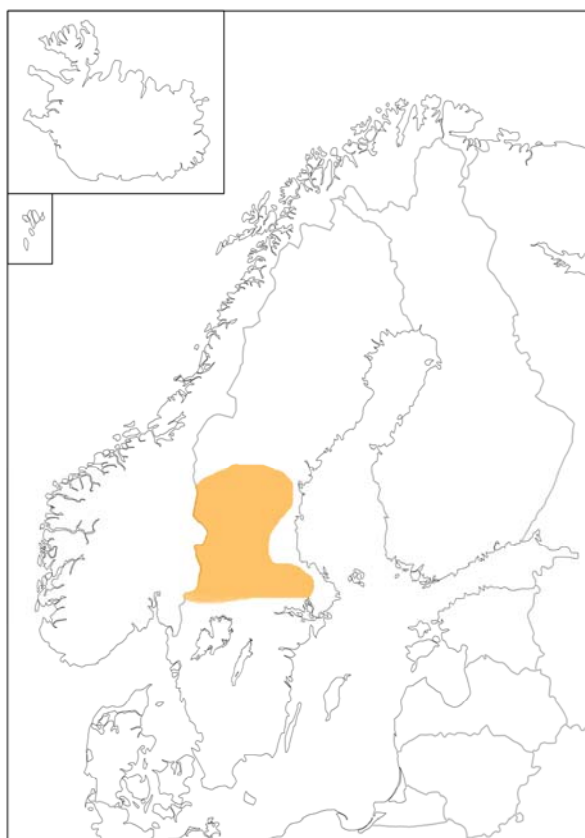
-bor

Ett appellativ *bor* påträffas i norra Svealand och södra Norrland uppvisande betydelser som 'stenig terräng', 'kulle', 'stengrund', 'ed', landrygg, ås mellan två vatten', 'udde, näs', 'sandås' o.d.; jfr den vanliga sammansättningen *stenbor*. Dessa betydelser är uppenbarligen sekundära utvecklingar, vilka kan gå tillbaka på två grundbetydelser '(sten)-backe (i väg)' resp. 'ed'.

Detta ord *bor* bör, enl. B. Hesselmanns nu allmänna mening, gå tillbaka på ett gammalt verbalabstraktum till verbet *bära* (ie. **bher-*), en synnerligen ålderdomlig *i*-avledning till svagstadiet, dvs. ett urn. **böri-* m. (f.) 'bärande', 'bärning'. Från denna äldre abstrakta betydelse 'bärande', 'bärning' har en konkret utvecklats: 'bärningsställe', 'stycke väg där man måste bära (dvs. båten)'. Med andra ord bör de äldre ortnamnen innehållande *bor* vara i stort sett semantiskt synonyma med sådana innehållande *ed*.

Från en äldre betydelse 'ed' har sedan betydelser som 'land mellan två vatten', 'udde, näs', 'sandås', 'stengrund', 'stenig terräng', 'stenig höjd' kunnat utvecklas, vilket sedan har kunnat resultera i 'kulle', 'backe'.

Ortnamn innehållande *bor* uppvisar en större utbredning än appellativet. Utöver landskap som Dalarna, Västmanland, Uppland, Gästrikland, Hälsingland och Härjedalen tycks spridda nedslag kunna påträffas i Ångermanland, Medelpad, Värmland, Närke, Småland och Sörmland. B. Hesselman (1935 s. 163 ff.) och G. Widmark (1957 s. 88 ff.) anser att från ett kärnområde i Uppsverige har en spridning av ordet och ortnamnelementet skett, där småländska och värmländska namn är de sista utlöparna. Särskilt Widmark framhåller att vattenvägarna varit av särskild betydelse för just Uppsverige, därav namnens rika förekomst här; en åsikt som förefaller osäker. Jag tänker mig istället att *bor* varit ett existerande ord i fornspråket inom ett östsvenskt kulturpåverkat område. Detta ord betygas av ålderdomliga namnbildningar som *Burunge* i Vendels sn, Uppl. (de borungi 1303, in burunge 1312), *Börje*, sn i Ulleråkers hd, Uppl. (in birium 1291, in byrium 1309), innehållande en inbyggare. **byria(r)* av samma ålderdomliga typ som *Sygnir*, *Lesir* etc., och *Byringe* i Sörin. (byringe e. 1250), enl. L. Hellberg (1942 s. 88 ff.) ett område som hörde till Husaby (< **Bor*) i Rekarna, v. Sörm. I Uppsverige har dock detta ord, uppenbarligen genom namnmod, kommit att bli vanligt vid bildning av ortnamn,

De svenska ortnamnen på *-bor*.

vilket resulterat i ett stort antal naturnamn av typen *Bor(n)*, *-bor(n)*, exv. *Fullsborn* i Bollnäs sn, Häls. vid sjön *Fullen*, *Tossborn*, sjö i Lima sn, Dal. kanske av ett ånamn *Tåsan*, *Stenborn* i Ramsta sn, Hagunda hd, Uppl., vilka är namn på lokaler som gångställen förbi forsdrag, land mellan två vatten, steniga terränger, backar, uddar och höjder i allmänhet.

Ortnamn innehållande *bor* är således ursprungliga naturnamn, vilka i några fall har övergått till att beteckna bebyggelser. Elementet ingår i såväl bestämnings- som huvudleder. Ortnamn innehållande detta element har kunnat bildas redan i mycket gammal tid, vilket alltså betygas av ett namn som exv. *Börje*; majoriteten av namnen på *bor* torde dock tillhöra ett något yngre skede. Hållpunkter för dateringar av dessa yngre namn finns inte, men en gissning till yngre jämsålder/medeltid förefaller trolig.

Litteratur

Hellberg, Lars. 1955. Borlänge, *OUÅ*.

– 1942. Ortnamn på Rekarna. Bidrag till belysning av Södermanlands äldsta indelning, *NoB* 30.

Hesselman, Bengt, 1936. Långheden och Hälsingskogen. Namnstudier kring en gammal färdväg. *Från Marathon till Långheden. Studier över växtnamn och naturnamn*. (Nordiska texter och undersökningar 7.) [Även i *NoB* 18 (1930).]

Ståhl, Harry. 1982. *Ortnamn i Dalarna* [s. 83 f.].

Widmark, Gusten. 1957. Ordet *bor* som appellativ och ortnamnselement, *NoB* 45.

Stefan Brink
(1991; granskad 2004)